

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

*Нужна О.А., канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет*

У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання виникають непрямі витрати, величина яких, відповідно, має вплив на фінансові результати та рівень рентабельності діяльності даного суб'єкта господарювання.

Зважаючи на те, що у нормативних актах України не наведено визначення непрямих витрат, нами досліджено підходи науковців (Безверхий К.В. [1], Борович О.В. [4], Гришко Н.В. [6], Катречко М.О. [10], Остапенко Т.М. [13], Черевань К.Ю. [10], Шевченко Н.О. [14]) до трактування цього поняття і визначено наступне: вчені зауважують на тому, що основою при віднесенні до непрямих витрат є саме об'єкт їх обліку, а також що дані витрати обов'язково підлягають розподілу. Досить часто непрямі витрати називають ще накладними витратами або ж витратами обігу.

Вважаємо, що непрямі витрати можна інтерпретувати як такі витрати, які не можуть прямо відноситись до об'єкта обліку витрат (не є прямими витратами) та підлягають розподілу при включенні до собівартості продукції.

Опрацювавши навчально-методичну літературу з економічного аналізу та аналізу господарської діяльності [1-2; 7-9; 11-12], ми виявили, що окремої методики аналізу непрямих витрат не розроблено. Отже, враховуючи те, що непрямі витрати перебувають в складі операційних витрат, ми адаптували методику аналізу операційних витрат до аналізу непрямих витрат з врахуванням їх особливостей.

Метою аналізу непрямих витрат, як вірно зазначає Волинець Л., є «визначення обґрунтованості понесених витрат та оцінки впливу окремих факторів на їх величину. Результати аналізу дають змогу виявити резерви зниження

витрат підприємства та причини перевитрат, а також визначити базу для планування витрат» [5].

Визначимо основні завдання аналізу непрямих витрат підприємства: надання інформації для прийняття ефективних управлінських рішень; «вивчення інформації про непрямі витрати за рівнями управління та різними структурними підрозділами одного рівня з метою оперативного контролю таких витрат та оцінки результатів діяльності як підприємства в цілому, так і центрів відповідальності, зокрема» [4]; зниження рівня нерационального використання необхідних ресурсів і непродуктивних витрат; виявлення внутрішньовиробничих резервів зниження рівня непрямих витрат для їх планування на перспективу.

Важливим етапом аналізу непрямих витрат підприємства є також визначення об'єктів аналізу непрямих витрат, до яких, на нашу думку, слід включити всі складові таких витрат. Уточнений склад об'єктів аналізу непрямих витрат подано в авторефераті дисертації Борович О.В.: «витрати на транспортування та зберігання цінностей; бригадні, фермські, цехові та галузеві загальновиробничі витрати; адміністративські та загальногосподарські витрати; витрати на утримання техніки та комбайнів, зокрема; маркетингові витрати, внутрішньогосподарські витрати на збут, витрати координації операцій» [4].

Щодо етапів аналізу непрямих витрат, то вважаємо за доцільне визначити їх відповідно до етапів аналізу витрат операційної діяльності, а саме: аналіз динаміки, аналіз структури, аналіз ефективності і факторний аналіз непрямих витрат. При визначенні етапів аналізу непрямих витрат ми орієнтувались на етапи аналізу операційних витрат.

Таким чином, нами уточнено підходи до трактування непрямих витрат, а також визначено мету, основні завдання та етапи проведення аналізу непрямих витрат підприємства.

Перелік посилань:

1. Адлер О.О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2019. 118 с.
2. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. Львів: ЗУКЦ, 2017. 310 с.
3. Безверхий К.В. Непрямі витрати в системі управління промислових підприємств: обліково-контрольний аспект: монографія. Київ: ЦУЛ, 2013. 276 с.
4. Борович О.В. Облік та аналіз непрямих витрат сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2010. 20 с.
5. Волинець Л. Методика проведення аналізу операційних витрат підприємства. *Вісник Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2020. Вип. 3. С. 45-51.
6. Гришко Н.В. Сучасні концепції управління витратами промислових підприємств. URL: http://www.lukyapenko.at.ua/_ld/2/208_.pdf (дата звернення 26.04.2024).
7. Даценко Г.В., Коцеруба, Н.В., Крупельницька, І.Г., Кудирко О.М., Лобачева І.Ф. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2021. 416 с.
8. Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава: РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
9. Єршова Н. Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум: навч. посіб. Львів: «Магнолія-2006», 2021. 312 с.
10. Катречко М.О., Черевань К.Ю. Багатокритеріальна класифікація витрат за принципом «різні витрати для різних цілей». *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. № 2(7). 2009. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_2/index.html (дата звернення 26.04.2024).
11. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
12. Мулик Т. О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2017. 288 с.
13. Остапенко Т.М. Інтерпретація прямих та непрямих витрат для цілей калькулювання. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 2(10). URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20c93811-64d8-49da-8f40-247c9a8aa310/content> (дата звернення 26.04.2024).
14. Шевченко Н.О. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва. *Інноваційна економіка*. 2012. № 9. С. 276–279.